

חבל נחלתו

הקרקע⁸. כמו"כ בתוכן יש חללים רבים. את רה"ר⁹. וע"כ לא ניתן לראותן כדלתות החוסמות

סימן ט

גוש קטיף, דינו לדיני רשויות

לדירה".

ובפשט, הגדר שנקבעה מסביב לישובים היהודיים בגוש קטיף אינה לדירת אדם אלא היא מקיפה "דירות אדם" רבות והרבה שטחים פתוחים למניעת דריסת הרגל של זרים ולהתראה על כניסתם. ועל כן ההיקף אינו היקף לדירה אלא לשמירת נכסים ופלישה לשטחים הפתוחים. יתר על כן לשם דירה היה די בהקפת הישובים והם כבר היו מוקפים גדר, וכל תפקיד הגדר הוא לגבי השטחים הפתוחים ע"כ דינם בפשטות כקרפף.

ב. ואם נרצה להסתמך על גדר ההתראה בלבד ונסלק את גדרות הישובים, יהיה המצב כבית דירה שהוקף לדירה ובתוכו שטחים שאינם משמשים לדירה כגון זרעים. ואז הזרעים הפרוצים במלואם להיקף לדירה (שאינן להם גדר בפני עצמם) גורמים לאסור את הכל מפני שהשטח שאינו משמש לדירה אוסר את השטח הנצרך לדירה. והאחרונים התלבטו מאד האם לכלול שטחים זרועים בתוך העירוב, וניסו להימנע מלסמוך על ה"דבר שמואל" שרוצה לחלק בין זרעים המבטלים קרפף לבין זרעים שאינם מבטלים דירה. נצי' אורה

נאמר לי שכל השטח המוקף בגוש קטיף בגדר התראה דינו כרשות היחיד בשבת ומותר לטלטל בו וממנו לישובים פנימה ולתוך הבתים.

להלן הנימוקים כנגד פסיקה זו:

א. כתב בשו"ע הרב [סי' שנ"ח ס"ה]: "כל מקום שהוקף לדירה דהיינו לכניסה ויציאה תמיד כגון דיר וסוהר וחצר אפילו יש בו כמה מילין מותר לטלטל בכלו ומתוכו לבית ומבית לתוכו וכן גג וכו'". וצריך לדון האם ההיקף הוא אמנם לדירה.

וכן כתב בשו"ע הרב [סי' שנ"ח ס"א]: "כל היקף מחיצות שלא הוקף לדירת אדם לכניסה ויציאה תמיד כגון רחבה שאחורי הבתים והקרפף והוא היקף גדול להכניס בו עצים לאוצר והגינה והפרדס המוקפים גדר גבוה י' טפחים וכל כיוצא בהן מהמקומות שיתבאר בסי' שס"ב אסרו חכמים לטלטל בתוכן יותר מד' אמות כמו ברשות הרבים אנ"פ שהן רה"י מן התורה והזורק לתוכן מרה"ר חייב שהרי מחיצות גמורות הן אלא שמחוסרין דיוורין הרי הן ככרמלית מדברי סופרים שכיון שאינן עשויות לדירה מתחלפין הן ברה"ר אם הן היקף גדול, אבל היקף קטן אינו מתחלף ברה"ר ומותר לטלטל בתוכו אנ"פ שלא הוקף

8. עי' אג"מ [אור"ח ה' כ"ח אות ח'] שדחה את דברי הגר"מ קליין בטענה זו.

9. במחסומים צבאיים ניתן אולי להתיר את ההוצאה מחמת פיקו"נ ומלחמה בשבת, אולם לא ניתן להתיר מחמת ד' דברים שפטרנו במחנה [עירובין י"ז ע"א] שהרי פטרום מדינים מדרבנן, אבל לא מדיני תורה כמבואר שם.

חבל נחלתו

מחיצות, אלא כיון שהוא גדול מבית סאתיים ואין לנים בו דינו ככרמלית מדרבנן).

לגבי שטחי החממות שמחוץ לשובים (פרט לגדיד שישנן שטחים אף בתוך הישוב) מחלוקת זו אומרת שישנו שטח גדול, לעתים כשטח הישוב כולו, שהוא לפי החזו"א כרמלית. ואמנם החזו"א היקל להחשיבו כמוקף לדירה אם פתוחה אליו דירה, אולם להגדיר ישוב שלם כפתוח לשטח חממות ולהחשיב שטח שלם של עשרות דונמים כמוקף לדירה לא נראה.

וע"כ אף אם נראה את כל השטח כמוקף לדירה, ישנם בתוך השטח המוקף ע"י הגדרות הנ"ל שטחים שלמים שדינם ככרמלית – עפ"י החזו"א, והם מפקיעים דין מוקף לדירה מכל השטח.

ז. למחרת השבת שאלתי בנידון את הרה"ג יעקב אריאל רב העיר רמת גן. ותשובתו:

1. גידור שטחים שאינם מתוך הישוב ע"מ להופכם כמוקפים לדירה, היא מחלוקת ישנה בינו לבין הרב הנקין בעל שו"ת "בני בנינים" בהיות האחרון הרב האזורי לעמק בית שאן. אז הרב הנקין הקיף בעירוב את כל הקיבוצים הדתיים (אשר רחוקים ביניהם יותר מאלפיים אמה) ומתח עירוב לאורך הכביש עד לעיר בית שאן ע"מ שכל הישובים יוגדרו כעיר אחת וע"כ השטחים הללו יהיו מוקפים לדירה. וזאת בהסתמך על הגמרא שאפשר להקיף אף עיר גדולה כאנטיוכיא. הרב אריאל חלק עליו וטען שאי אפשר להקיף ולהגדיר כמוקף לדירה כל שטח שמסביב לעיר וחייב להיות איזה גבול לדבר. לשני הצדדים לא היו

משפט סי' ע"ח-פ', הר צבי או"ח ח"ב סי' כ"א כ"ב, מנחת יצחק ח"ו סי' ל"ג. וכן בשו"ת הרב הרצוג לאו"ח] ואף הגרא"ד אוירבך ראב"ד טבריה אמר לי שעשה בטבריה שני עירובים אחד ללא הזרעים שלא יבטלו היקף לדירה, ואחד שכולל אף את הזרעים בין העיר התחתונה לעליונה. וע"כ נראה שההסתמכות על גדר ההתראה פוגמת בכל עירובי החצרות בכל ישוב בפנ"ע.

ג. אם נתייחס לגדר ההתראה כמחיצה, הרי זו מחיצה של ערב בלא שתי וע"כ היא מחיצה גרועה, ואינה מועילה להיקף דירה אם יותר מבית סאתיים נשאר פנוי [סי' ש"ס ס"א] ואינו נצרך לדירה. ולטעון שכל השטח נצרך לדירה לא נראה לי כאמת מה גם שרבים בו השטחים הפתוחים של דיונות חול...

ד. אף אם נראה את השטח כמוקף כולו ע"י גדר ההתראה והיא תועיל כמחיצה שלמה, הרי יש פרצות של יותר מעשר אמות בדרכי הגישה לתוך הישובים. והרי הפרצות מבטלות את המחיצה ביותר מעשר אמות [סי' ש"ב ס"י].

ה. לראות את גדר ההתראה כמחיצה שלמה בגלל החשמל העובר בה או צפיפות החוטים אין נראה לענ"ד, ולא מצאתי לכך מקור.

ו. מלבד זאת לגבי כל שטחי החממות – נחלקו המשנה ברורה [באור הלכה ריש ש"ב] והפמ"ג עם החזו"א [סי' פ"ט ס"ק י"ז], האם מחסן נחשב כמוקף לדירה או דינו ככרמלית. (ונראה שאף החזו"א מודה שמן התורה דינו כרה"י שהרי הוא מקורה ומוקף

חבל נחלתו

לדירה מכוח זה שהיא פתוחה לדירה. מה גם ששטחים ריקים אלו אין נכנסים אליהם בימות החול, ולכבוד שבת להגדירם כמוקפים לדירה היינו חוכא ואטלולא.

3. לגבי גדר שהיא אך שתי או אך ערב הסכים הרב אריאל לדברי, אולם הביא שישנה מחלוקת אחרונים בחוטים העוברים בתוך העמוד האם לראות את החוט העליון כצורת הפתח ושאר החוטים בטלים. והביאה בספרו שו"ת "באהלה של תורה" [ח"ב או"ח סי' נ"ג].

4. לגבי שטחי החממות טענתו שאף שבתוכן הן כרמלית ואסורות בטלטול, כיון שיש להן מחיצות אינן מבטלות את ההיקף לדירה של הישובים.

5. לגבי פרצות הסכים לדברי, והוסיף שעצם הכנסת כבישים שיש בהם בדר"כ יותר משש עשרה אמה יוצרת בעיה של עשיית עירוב – כפי שהשאלה בערים (למי שאינו מצריך ששים ריבוא, עי' בס' הקודם).

הוכחות לדבר ונשאר הדבר במחלוקת. וע"כ לדעתו בשעת הדחק ניתן לסמוך על כך. (בעמק בית שאן זה נעשה עבור מאחרים בהגעה בע"ש שיוכלו להגיע לבתיהם עם חפציהם ברגל – חיילים וכד'). לשאר טענותי.

2. את הטענה ששטח ריק דינו כזרעים (לעיל אות ג') הוא שלל מכל וכל. שבכל עיר ישנם שטחים פתוחים רבים הגדולים מבית סאתיים ולא ניתן לומר שיבטלו את שטח ההיקף. (הוא אמר שהמשנה ברורה דן לגבי שטח קוצים אולם לא מצאתי את הפיסקא העוסקת בכך). ולענ"ד במקום המוקף מחיצות טבעיות או מחיצות בנויות כחומה, ניתן לומר שהשטח הפנוי אינו כזרעים, או שהוא כזרעים שמיעוטם אינו מבטל מחיצות. [וכ"כ במור וקציעה לריעב"ץ שזרעים אינם מבטלים בתוך מוק"ח]. אולם בשטח שהקיפוהו באופן מלאכותי ע"מ להגדיר שטח כמוקף לדירה אי אפשר לומר כן. זוהי בקעה בלשון חכמים ואין להגדירה כמוקפת

סימן י

אזהרת המהרש"ל והשלכותיה בימינו

לחה במעט, ואף ירידת גשמים בארץ ישראל בקיץ נדירה ביותר, וע"כ אין חשש חימוץ במחובר. באיסוס הציבורי הקפדה על יובש האחסון וע"כ אין בו בדר"כ חשש חימוץ (בניגוד לקניות ואחסון פרטיים).

השאלה העולה מהמצב בימינו היא: האם יש מקום בימינו לאזהרת המהרש"ל או ליישומה?

ב. כתב המגן אברהם [או"ח סי' ת"ל]:
"ורש"ל הי' דורש שכל א' יאכל מעט קודם פסח מקמח של פסח כי שמא היה שם חשש

א. בסדרי הכשרות לפסח המהודרים בימינו, המצות (וקמח מצות) הם כמעט המוצרים היחידים שיכול להיות בהם חשש חימוץ. רוב המוצרים הם כאלה שאין בהם משהו שיכול להחמיץ, ואחר נקוי והכשרת פס הייצור, וההקפדה על הכנסת דברי מאכל כש"כ דברי מאכל מחמץ; ממילא, במוצרים הקנויים שמרכיביהם אינם מקמח, חשש תערובת חמץ קטן מאד בימינו.

אף במצות עצמן החשש לתערובת חמץ קטן מאד. החיטה למצות נקצרת כשהיא